

Research Paper

The Effect of Globalization on the Economy of Developing Countries

*Ali Feghe Majidi¹ , Shahla Samadipour² , Fariba Salami³

1. PhD. in Economics, Assistant Professor, Department of Economics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
2. PhD. Student of Economics, Department of Economics, Faculty of Economic and Social Sciences, Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran.
3. MA., Department of Economics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Feghe Majidi, A., Samadipour, Sh., & Salami, F. (2019). [The Effect of Globalization on the Economy of Developing Countries (Persian)]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 7(1), 30-45. <https://doi.org/10.32598/JMSP.7.1.30>

<https://doi.org/10.32598/JMSP.7.1.30>

Received: 21 May 2016

Accepted: 19 May 2018

Available Online: 01 Apr 2019

Key words:

Globalization, Economic growth, Combined data

ABSTRACT

Globalization is an undeniable issue with economic, political, and social aspects. In other words, globalization is the growth of the economic, political, social, and cultural relationships beyond national boundaries. It has drawn the attention of many economists and politicians in the last few decades. This study aims to investigate the effects of globalization on the economic growth in 74 developing countries, grouped in upper middle income and lower middle income using combined data. The indicator used for globalization in this research is capital account restrictions, and the research models have been studied from 1970 to 2016. Based on this study results, the impact of whole globalization, economic globalization, social globalization, and political globalization indicators in developing countries in two groups with higher and lower than average incomes are positive and significant. Hence, this study confirms the positive effects of globalization in all aspects of economic growth in developing countries in two groups.

JEL Classification: C23, F62, O47

* Corresponding Author:

Ali Feghe Majidi, PhD.

Address: Department of Economics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Tel: +98 (912) 6466904

E-mail: a.feghehmajidi@uok.ac.ir

تأثیر ابعاد جهانی شدن بر رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه

* علی فقه مجیدی^۱، شهلا صمدی پور^۲، فریبا سلامی^۳

- ۱- دکترای اقتصاد، استادیار، گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
 ۲- دانشجوی دکتری اقتصاد، گروه اقتصاد، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
 ۳- کارشناس ارشد، گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش: ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۷

تاریخ انتشار: ۱۲ فروردین ۱۳۹۸

جهانی شدن موضوعی انکارناپذیر است که بُعد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی دارد. به عبارت دیگر جهانی شدن افزایش روابط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و رای مرزهای ملی است و توجه اقتصاددانان و سیاست‌گذاران زیادی را در چند دهه اخیر به خود جلب کرده است. هدف این پژوهش این است که اثر جهانی شدن بر رشد اقتصادی را در ۷۴ کشور در حال توسعه که به دو گروه بالاتر از میانگین و پایین‌تر از میانگین تقسیم شده‌اند با استفاده از روش داده‌های ترکیبی بررسی کند. شاخص استفاده‌شده برای جهانی شدن در این پژوهش محدودیت حساب سرمایه است و مدل‌های پژوهش در دوره (۱۳۴۹-۱۳۹۵) بررسی شده‌اند. طبق نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش اثر شاخص‌های جهانی شدن کل، جهانی شدن اقتصادی، جهانی شدن اجتماعی و جهانی شدن سیاسی در کشورهای در حال توسعه در دو گروه با درآمد بالاتر و پایین‌تر از میانگین، مثبت و معنی‌دار است که از این رو، اثر مثبت جهانی شدن در تمامی ابعاد بر رشد اقتصادی در دو گروه کشورها تأیید می‌شود.

طبقه‌بندی JEL: C23, F62, O47

کلیدواژه‌ها:

جهانی شدن، رشد اقتصادی، داده‌های ترکیبی

* نویسنده مسئول:

دکتر علی فقه مجیدی

نشانی: سنندج، دانشگاه کردستان، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، گروه اقتصاد.

تلفن: +۹۸ ۶۴۶۶۹۰۴ (۹۱۲)

پست الکترونیکی: a.feghehmajidi@uok.ac.ir

مقدمه

کاکوویکز (۲۰۰۸) جهانی شدن را افزایش روابط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و رای مرزهای ملی تعریف می کند. فارلکس (۲۰۰۹) معتقد است جهانی شدن موجب فرار مغزها از کشورهای در حال توسعه شده است. در واقع، فرصتهایی که در کشورهای پیشرفته وجود دارد، استعدادها را از کشورهای فقیر به سوی خود می کشاند. به طور کلی مخالفان معتقدند جهانی شدن در خدمت منافع کشورهای توسعه یافته و شرکت های بزرگ و به ضرر کشورهای توسعه نیافته و شرکت های کوچک است. ریچ (۱۹۹۲)، دسترسی بیشتر و آسان تر مردم جهان به کالاهای دیگر کشورها، ظهور بازارهای مالی و امکان بهره گیری از منابع اعتباری خارجی، ایجاد بازار مشترک جهانی و امکان رقابت در بازار مشاغل جهانی را از پیامدهای مثبت جهانی شدن قلمداد کرده است.

به طور کلی با توجه به مطالعات تجربی و مبانی نظری اقتصادی موجود در زمینه جهانی شدن و رشد اقتصادی اثرات جهانی شدن بر رشد کشورها نامعلوم است و در برخی کشورها این اثر مثبت و در برخی دیگر منفی است. همچنین، ابعاد مختلف جهانی شدن نیز اثرات متفاوتی بر رشد اقتصادی کشورها دارند. این پژوهش درصدد است اثرات جهانی شدن سیاسی، اقتصادی و اجتماعی^۱ را به تفکیک در کشورهای در حال توسعه با درآمد کم و زیاد در دوره (۲۰۱۶-۱۹۷۰) بررسی کند. فرضیه های پژوهش شامل این موارد است: آیا جهانی شدن بر رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه با درآمد زیاد اثر مثبت و معنی داری دارد؟ آیا جهانی شدن بر رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه با درآمد کم، اثر مثبت و معنی داری دارد؟

از آنجا که ایران در گروه کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاست، بررسی بحث جهانی شدن ضرورت پیدا می کند، چراکه برای اجرای مواردی چون جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل مؤثر و سازنده با کشورها، سازمان ها و ترتیبات منطقه ای و جهانی که از موارد سیاست های کلی اشتغال است و نیز تعامل مؤثر و سازنده منطقه ای و جهانی و همکاری و سرمایه گذاری مشترک در حوزه های دانش که در زمره سیاست های کلی امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات (افتا) قرار می گیرد از طریق جهانی شدن می توان بستر لازم را فراهم کرد.

۱- ادبیات موضوع

۱-۱- مروری بر پیشینه پژوهش

استیگلیتز (۱۹۹۹) رابطه جهانی شدن و رشد اقتصادی در اقتصادهای نوظهور را بررسی کرده است. یافته ها نشان داده است در صورت مدیریت نابهینه، جهانی شدن اثر منفی بر رشد اقتصادی در کشورهای رو به توسعه خواهد داشت. گمس نتو (۲۰۰۸) در پژوهشی اثر جهانی شدن مالی بر رشد اقتصادی را در ۲۳ کشور در دوره (۲۰۰۱-۱۹۸۳) بر اساس روش داده های ترکیبی بررسی کرده است.

1. Political, Economic, & Social Globalization

نتایج پژوهش نشان می‌دهد جهانی‌شدن مالی اثر مثبت و معنی‌داری بر رشد اقتصادی در این کشورها دارد. **رائو و ودلامناتی (۲۰۱۱)** ارتباط بین رشد اقتصادی و جهانی‌شدن را برای ۱۲ کشور آفریقایی کم‌درآمد با استفاده از روش داده‌های ترکیبی بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد جهانی‌شدن اثر مثبت کوچکی بر رشد اقتصادی در بلندمدت دارد. **رائو و ودلامناتی (۲۰۱۱)** در پژوهشی اثر جهانی‌شدن سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را بر رشد اقتصادی بررسی کرده‌اند. روش استفاده‌شده داده‌های ترکیبی، جامعه آماری ۲۱ کشور کم‌درآمد آفریقایی و دوره زمانی ۲۰۱۰-۱۹۹۲ است. نتایج نشان می‌دهد جهانی‌شدن اثر مثبت و معنی‌دار اما اندک بر رشد دارد.

چانگ، بردیو و لی (۲۰۱۳) اثر صادرات انرژی و جهانی‌شدن بر رشد اقتصادی را با استفاده از مدل حداقل مربعات متغیر ساختگی^۲ با استفاده از روش داده‌های ترکیبی در دوره ۲۰۰۹-۱۹۹۰ برای پنج کشور قفقاز جنوبی بررسی کرده‌اند. نتایج بیانگر این است که صادرات و جهانی‌شدن اثر مثبت و معنی‌داری بر رشد اقتصادی در این منطقه دارند. **گارگول و لاش ۳ (۲۰۱۴)** نقش جنبه‌های مختلف از جهانی‌شدن را بر رشد اقتصادی در ۱۰ اقتصاد CEE^۴ بررسی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد توسعه اینترنت، تلویزیون و روزنامه‌ها (ابعاد اجتماعی جهانی‌شدن) تأثیر مثبت بر توسعه اقتصادی در اقتصادهای CEE دارد که موجب افزایش تجارت بین‌الملل، رشد سرمایه‌گذاری خارجی، کاهش موانع واردات و توسعه سیاست‌های مالیاتی (بعد اقتصادی) شده است.

ناجی میدانی و دادگر (۲۰۰۴)، در مطالعه‌ای آثار جهانی‌شدن اقتصاد را بر رشد، اشتغال و توزیع درآمد در ایران بررسی کرده‌اند. در این مطالعه با به‌کارگیری شاخص نسبت تجارت به تولید ناخالص داخلی به عنوان شاخص جهانی‌شدن اقتصاد نشان می‌دهند این فرایند در ایران، سطح تولید سرانه و نرخ رشد اقتصادی را افزایش و نرخ بیکاری را به مقدار اندکی کاهش می‌دهد. **رضوی و سلیمی‌فرد (۲۰۱۳)**، اثرات جهانی‌شدن اقتصاد بر رشد اقتصادی را با استفاده از مدل خودتوضیح برداری^۵ به منظور تفکیک آثار کوتاه‌مدت و بلندمدت در دوره ۱۳۹۰-۱۳۵۷ در ایران بررسی کرده‌اند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد آزادسازی تجاری و مالی تأثیر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی دارد. **فقه مجیدی و علی‌مرادی افشار (۲۰۱۲)**، با استفاده از داده‌های ۲۰۰۹-۱۹۷۰ و روش داده‌های ترکیبی رابطه جهانی‌شدن اقتصاد و رشد اقتصادی را در ۲۱ کشور مناه^۶ بررسی کرده‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد در طول دوره بررسی‌شده، جهانی‌شدن اثر مثبت و معنی‌داری بر رشد اقتصادی در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا داشته است.

۱-۲- جهانی‌شدن

جهانی‌شدن از نظر صندوق بین‌المللی پول^۷ عبارت است از افزایش رشد وابستگی متقابل اقتصادی کشورها در سراسر جهان از طریق افزایش حجم و تنوع مبادلات کالا و خدمات و جریان سرمایه در ماورای مرزها و نیز

2. Least Square Dummy Variable Model

3. Gurgul, & Lach

۴. این بلوک شامل این کشورها بود: بلغارستان، رومانی، مجارستان، آلمان شرقی، لهستان، آلبانی (فقط تا اواخر دهه ۰۶)، چکسلواکی و خود اتحاد شوروی.

5. Vector Auto Regressive

6. Middle East And North Africa (MENA)

7. International Monetary Fund

از طریق پخش گسترده‌تر و وسیع‌تر فناوری. با وجود مبانی نظری و بررسی‌های تجربی فراوان، همچنان درباره چندوچون تأثیر جهانی شدن اقتصاد بر رشد اقتصادی اختلاف نظر وجود دارد، با این حال اقتصاددانان بر تأثیر مثبت جهانی شدن بر رشد اقتصادی تأکید می‌کنند.

بُدهای سیاسی و اجتماعی جهانی شدن موجب می‌شود افراد و گروه‌ها قدرتمند شوند و بتوانند به عنوان گروه‌های ذی‌نفع بر سیاست‌گذاری و برنامه آن‌ها تأثیرگذار باشند. بُعد سیاسی جهانی شدن، کاهش نقش دولت‌ملت‌ها و افزایش نقش و اقتدار شرکت‌ها و سازمان‌های فراملی است. در سیاست جهانی شده، دولت‌های ملی به تدریج کنترل، مدیریت و اختیارات خود را از دست داده و نظارت آن‌ها بر نیروهای داخلی کم‌رنگ می‌شود. عامل این تحقق جهانی شدن در عرصه سیاست، خود کشورها هستند که از طریق پیوستن به شبکه‌ها و سازمان‌های فراملی و به‌ویژه سازمان تجارت جهانی، مبادرت به تضعیف درونی خود می‌کنند و تسلط دولت مرکزی بر خود را کاهش می‌دهند. بُعد اجتماعی جهانی شدن شامل گسترش سریع مهاجرت‌ها و صنعت توریسم، جهانی شدن الگوهای زندگی و مسائل مشترک جهانی، همگی از نمادهای جهانی شدن اجتماعی محسوب می‌شوند (افروغ، ۲۰۰۹).

۱-۳- شاخص جهانی شدن (KOF)^۹

شاخص KOF را اولین بار در سال ۲۰۰۲ در هر^۹ معرفی کرد و توضیحات بیشتر، به‌روزرسانی و ارائه جزئیات آن را در هر، گاستون ۱۰ و مارتنز ۱۱ (۲۰۰۸) انجام داده‌اند. شاخص کل، سه بُعد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهانی شدن را پوشش می‌دهد که در آن جهانی شدن به عنوان روندی که در آن مرزهای ملی کم‌رنگ‌تر می‌شود، اقتصادها، فرهنگ‌ها و فناوری‌ها یکپارچه می‌شود و روابط پیچیده‌ای از وابستگی‌های متقابل ایجاد می‌شود، عنوان شده است. سهم KOF اقتصادی ۳۶ درصد، اجتماعی ۳۷ درصد و سیاسی ۲۷ درصد است. KOF اقتصادی شامل ۵۰ درصد جریان واقعی و ۵۰ درصد محدودیت است که جریان واقعی شامل ۲۲ درصد تجارت، ۲۷ درصد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، ۲۴ درصد سرمایه‌گذاری پرتفولیو و ۲۷ درصد درآمد پرداختی به اتباع خارجی است. محدودیت نیز شامل ۲۳ درصد موانع پنهان واردات، ۲۸ درصد متوسط نرخ تعرفه، ۲۶ درصد مالیات بر تجارت بین‌المللی، ۲۲ درصد محدودیت حساب سرمایه است.

۱-۴- رشد اقتصادی

رشد اقتصادی بیانگر افزایش ارزش کالاها و خدمات تولیدشده در یک اقتصاد است که معمولاً به عنوان درصد افزایش در تولید ناخالص ملی یا درآمد ناخالص ملی اندازه‌گیری می‌شود (باسو، ۱۹۹۷). می‌توان گفت مطالعات مربوط به رشد اقتصادی شامل سه جریان هستند که هرکدام از این جریان‌ها از لحاظ تاریخی

۸. واژه FOK در حقیقت عنوان یک مؤسسه اقتصادی در سوئیس است که در قسمت فدرال تکنولوژی دانشگاه ETH (Eldgenossische Technische Hochschule Zurich) در گروه‌های مدیریت، فناوری و اقتصاد فعالیت می‌کند.

9. Dreher
10. Gaston
11. Martens
12. Basu

و روش‌شناسی متفاوت‌اند. اولین جریان، جریان کلاسیک است که در قرن هجدهم با فعالیت‌های هیوم و اسمیت^{۱۳} شکل گرفت و در اواسط قرن نوزدهم با میل و مارکس^{۱۴} پایان یافت (اسدی، اسماعیلی ۲۰۱۳). جریان دوم نئوکلاسیک است که در زمینه رشد با داده‌های آماری جدید بعد از جنگ جهانی دوم به تحقیق پرداختند. آنان پیشرفت تکنولوژی را به عنوان عامل درون‌زای رشد تولید در نظر می‌گیرند. سومین و جدیدترین جریان، جریان درون‌زاست که فروض کلاسیک و نئوکلاسیک را در رابطه با بازارهای ایدئال و بازده نزولی عوامل، به‌ویژه سرمایه را رد می‌کند. رشد درون‌زا با تأکید بر این نکته است که رشد اقتصادی، پیامد سیستم اقتصادی و نه نتیجه نیروهای وارده از خارج است و در آن فعالیت‌های مبتنی بر نوآوری به عنوان موتور اصلی پیشرفت تکنولوژی و رشد اقتصادی در نظر گرفته می‌شود (پژویان و فقیه نصیری، ۲۰۱۰).

۱-۵- کانال‌های اثرگذاری جهانی شدن بر رشد اقتصادی

در رابطه با آثار بُعد اقتصادی جهانی شدن، می‌توان به انتقال تکنولوژی اشاره کرد. به طور کلی جهانی شدن به انتقال تکنولوژی از دیگر کشورهای جهان می‌انجامد. سولو (۱۹۵۶) با استفاده از تابع تولید کاپ داگلاس، تغییر فناوری را مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده رشد اقتصادی می‌داند. از جمله آثار مثبت جهانی شدن اقتصاد، افزایش رقابت بین‌المللی^{۱۵} است که به رقابت و کارایی اقتصادی در سطح داخلی و بین‌المللی را افزایش می‌دهد. افزایش کارایی نیز به نوبه خود می‌تواند سبب افزایش رشد اقتصادی شود (فقه مجیدی، علی مرادی افشار، ۲۰۱۲).

از دیگر آثار جهانی شدن می‌توان به آزادسازی مالی اشاره کرد. اقتصاددانانی نظیر بکارت و همکاران (۲۰۰۵) و هنری (۲۰۰۰) معتقد هستند آزادسازی مالی باعث افزایش ورود سرمایه خارجی، رونق بازار سرمایه، افزایش سرمایه‌گذاری داخلی و به تبع آن رشد اقتصادی می‌شود. مک‌کینون (۱۹۹۴) بر محدودیت‌زدایی از بازار مالی تأکید داشتند و بیان می‌کنند آزادسازی مالی باعث افزایش کارایی سرمایه‌گذاری و افزایش رشد اقتصادی می‌شود و ایجاد رقابت در بازار مالی باعث افزایش نرخ بهره سپرده‌ها و افزایش پس‌انداز و در نتیجه افزایش منابع برای سرمایه‌گذاری و به تبع آن افزایش رشد اقتصادی می‌شود. جهانی شدن از طریق افزایش تجارت می‌تواند بر رشد اقتصادی اثرگذار باشد (فرهادی، ۲۰۰۴).

همچنین جهانی شدن اقتصاد باعث می‌شود منابع استفاده‌نشده (بیکارماندن) نیروی کار و زمین استفاده شوند (رضوی و سلیمی، ۲۰۱۳) که این مورد در ایران با یکی از بندهای سیاست اشتغال مبنی بر جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل مؤثر و سازنده با کشورها، سازمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای و جهانی مطابقت می‌کند. جهانی شدن زمینه را برای توسعه صنعت توریسم فراهم می‌کند. صنعت گردشگری به صورت غیرمستقیم نیز بر رشد اقتصادی اثرگذار است؛ به صورتی که دیگر فعالیت‌های اقتصادی که به صنعت گردشگری کالا یا خدمات ارائه می‌دهند و یا محصول آن را مصرف می‌کنند، همراه با رشد صنعت گردشگری رشد خواهند کرد (حقیقت، خرسندیان و عربی، ۲۰۱۳).

13. Hume & Smith

14. Mill & Marx

15. International Competition

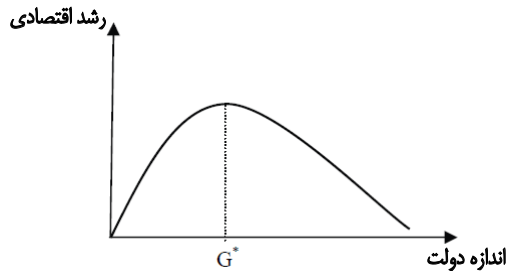
که این تأثیر جهانی‌شدن در ایران با سیاست‌های کلی آمایش سرزمین بخش سامان‌بخشی فضای مناسب مراکز زیست و فعالیت به‌ویژه در مناطق مرزی با تأکید بر مشارکت مؤثر مردم با توسعه هماهنگ مناطق مرزی در شرق و غرب کشور و با تقویت امور زیربنایی و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی برای توسعه ظرفیت ملی گردشگری، آموزشی، بازرگانی و تعامل فرامرزی امکان‌پذیر است.

از منظر سیاسی، جهانی‌شدن تأثیرات شگرفی بر فرهنگ و مناسبات سیاسی در سطح جهانی دارد که می‌تواند بر رشد اقتصادی یک جامعه اثرگذار باشد. ترویج اندیشه جهان‌وطنی در سطح روابط بین‌الملل و اقوام، ارتقای دموکراسی و رشد فرهنگ سیاسی در سطح جهان، تبدیل اقتدار سنتی جوامع به قدرت نظام‌مند و رقابتی، رشد و گسترش حقوق شهروندی، تقویت و رشد آگاهی در قالب جامعه مدنی، تحول در بینش‌های سیاسی، تغییر شیوه نگرش به حیات سیاسی، تبادل اطلاعات، عقاید، افکار و ارزش‌های سیاسی در سطح کلان و بین‌المللی و آزادی انتخاب در قالب مدل‌های توسعه سیاسی و جامعه مدنی، بخش درخور توجهی از تأثیرات جهانی‌شدن در عرصه سیاسی در سطح جهان است (یزدان‌پناه، ۲۰۱۲).

در رابطه با بُعد اجتماعی جهانی‌شدن می‌توان گفت جنبش‌های زیست‌محیطی، جنبش‌های صلح و غیره در بُعد جهانی همکاری می‌کنند، اما امکان برقراری این مبادلات و آگاهی‌ها تا حد زیادی به گسترش ارتباط فراملی بستگی دارد، این امر باعث رسیدن خبرهای وقایع مختلف جهان به افراد و گروه‌ها آگاهی آنان نسبت به مشکلات مکان‌های دیگر و پیوند متقابل افراد در سراسر جهان می‌شود. نکته مهم دیگر اینکه مهاجرانی که به کشورهای صنعتی غرب مهاجرت می‌کنند، معمولاً ارتباط نزدیک خود را با دوستان و آشنایان حفظ می‌کنند که این امر می‌تواند عامل مهمی در مبارزات سیاسی، مذهبی و ملی در آن کشورها باشد که بر رشد اقتصادی کشورها نیز اثرگذار است (نش، ۲۰۰۲).

به طور کلی جهانی‌شدن از بُعد سیاسی و اجتماعی باعث اثرگذاری گروه‌های ذی‌نفع بر دولت‌ها می‌شود، در نتیجه میزان تمرکز دولت بر فعالیت‌های اقتصادی دولت کاهش می‌یابد و این امر بر رشد اقتصادی اثرگذار است. برای توضیح این مهم می‌توان از منحنی آرمی که به شکل U معکوس است، استفاده کرد (تصویر شماره ۱). این منحنی رابطه‌ی معکوس بین دولت و رشد تولید ناخالص داخلی را نشان می‌دهد. دولت می‌تواند تا حد مشخصی اثر مثبت بر رشد اقتصادی داشته باشد و ورای آن، افزایش اندازه دولت زیان‌بار است. اگر دولت کوچک باشد مراحل اولیه رشد مخارج دولت، با افزایش سطوح درآمد و نرخ‌های مثبت رشد اقتصادی همراه است، اما با افزایش اندازه دولت، قانون بازدهی نزولی شروع و افزایش مالیات‌ها و تعرفه‌ها برای تأمین مالی دولت‌ها، آثار معکوس بر ساختار اقتصادی جوامع خواهد داشت. (صیادزاده، جعفری صمیمی و کریمی پتانلار، ۲۰۰۸).

در تقابل با دیدگاه مبتنی بر اثرگذاری مثبت جهانی‌شدن بر رشد اقتصادی، بعضی از اقتصاددانان معتقد هستند جهانی‌شدن اثر منفی بر رشد اقتصادی دارد. استرلی و همکارانش (۱۹۹۷) معتقد هستند جهانی‌شدن می‌تواند افزایش ریسک و به دنبال آن کاهش رشد اقتصادی را در پی داشته باشد. بدون در نظر گرفتن رژیم نرخ ارز، ورود شدید سرمایه و سپس خروج شدید آن باعث تحمیل هزینه‌های سنگین بر کشور می‌شود. در واقع بنگاه‌ها در برابر تغییرات زیاد در قیمت نهاده‌ها و ستانده‌ها پاداش ریسک را تقاضا می‌کنند که همین اثر منفی

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

تصویر ۱. منحنی آرمی

بر سرمایه‌گذاری و رشد دارد. استیگلیتز (۱۹۹۹) معتقد است سلب آزادی افراد، کاهش تسلط دولت‌های ملی به دنبال کاهش اهمیت مرزهای سیاسی، جغرافیایی و فرهنگی و محدودتر شدن حیطه اختیارات و قدرت دولت‌های ملی، افزایش فقر و توزیع نابرابر درآمدها، پیدایش مشکلات جهانی از قبیل آلودگی محیط زیست، گرم‌شدن کره زمین، قاچاق بین‌المللی و دیگر مشکلات از ابعاد منفی جهانی‌شدن هستند.

۲- روش‌شناسی پژوهش

یکی از مهم‌ترین مشکلات بررسی‌های تجربی در تورش ناشی از متغیرهای حذف‌شده یا تخمین‌زده‌نشده در برآوردهاست. آزمون F لیمر برای انتخاب نوع الگو بین داده‌های ترکیبی^{۱۶} یا پولینگ^{۱۷} استفاده می‌شود. رایج‌ترین آزمون برای تعیین نوع مدل داده‌های ترکیبی آزمون هاسمن است. آزمون هاسمن بر پایه وجود یا نبود ارتباط بین خطای رگرسیون تخمین‌زده‌شده و متغیرهای مستقل مدل شکل گرفته است. اگر این ارتباط وجود داشته باشد، مدل اثر ثابت و اگر این ارتباط وجود نداشته باشد، مدل اثر تصادفی کاربرد خواهد داشت. فرضیه H_0 نشان‌دهنده ارتباط‌نداشتن متغیرهای مستقل و خطای تخمین و فرضیه H_1 نشان‌دهنده وجود ارتباط است. البته، اگر تعداد مقطع‌ها از تعداد ضرایب مورد تخمین در مدل کمتر باشد، از مدل اثر تصادفی نمی‌توان استفاده کرد (مادالا و وو، ۱۹۹۹).

با توجه به مطالعات قبلی و مبانی نظری مدل شماره ۱ به عنوان مدل اصلی پژوهش در نظر گرفته می‌شود:

۱.

$$Y = FC + \beta GC + \delta INFL + \phi L + \theta FDI + \sigma M + \lambda K$$

که در آن Y ، تولید ناخالص داخلی^{۱۸} (تولید داخلی ناخالص در قیمت‌های ثابت ۲۰۱۰ در دلار آمریکا) است. در این پژوهش تولید ناخالص داخلی، ارزش بازاری همه کالاها و خدمات تولیدی نیروی کار و دارایی‌های

16. Panel data

17. Pooling

18. Gross Domestic Product

جدول ۱. نتایج آزمون F

نتایج برای کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر			نتایج برای کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر		
انواع مدل	مقدار F	Probe	انواع مدل	مقدار F	Probe
مدل ۱	۴۴۱/۱۱	۰/۰۰۰۰	مدل ۱	۸۴۵/۲۳	۰/۰۰۰۰
مدل ۲	۶۸۲/۹۳	۰/۰۰۰۰	مدل ۲	۱۱۸۷/۴۹	۰/۰۰۰۶
مدل ۳	۲۴۸/۲۱	۰/۰۰۰۰	مدل ۳	۵۵۵/۶۵	۰/۰۰۰۰
مدل ۴	۴۰۳/۳۵	۰/۰۰۰۰	مدل ۴	۱۰۸۰/۲۱	۰/۰۰۰۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۲. نتایج آزمون هاسمن

نتایج برای کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر از میانگین			نتایج برای کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر از میانگین		
انواع مدل	مقدار	Probe	انواع مدل	مقدار	Probe
مدل ۱	۴۵/۴۷	۰/۰۰۰۰	مدل ۱	۵۶/۵۵	۰/۰۰۰۰
مدل ۲	۳۵/۱۹	۰/۰۰۰۰	مدل ۲	۵۲/۸۴	۰/۰۰۰۰
مدل ۳	۳۷/۵۴	۰/۰۰۰۰	مدل ۳	۷۱/۷۵	۰/۰۰۰۰
مدل ۴	۳۹/۸۷	۰/۰۰۰۰	مدل ۴	۷۱/۲۹	۰/۰۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

عرضه شده ساکنان یک کشور است. ^{19}FC شکل گیری سرمایه ثابت ناخالص^{۲۰} (شکل گیری سرمایه ناخالص در قیمت‌های ثابت ۲۰۱۰ در دلار آمریکا)، GC مصرف دولت^{۲۱} (هزینه مصرف نهایی دولت به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی)، M، FDI، L، INF، K و به ترتیب تورم، نیروی کار کل، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، رشد سالانه پول گسترده (پول در هر شکل از جمله سپرده، سکه و غیره) و شاخص KOF هستند. لازم به ذکر است در این پژوهش از داده‌های بانک جهانی استفاده شده است.

۳- یافته‌های پژوهش

برای تخمین مدل ابتدا کشورها به دو دسته با درآمد پایین تر از متوسط و بالاتر از متوسط تقسیم بندی شده‌اند این مسئله به دلیل اثر متفاوت جهانی شدن و ابعاد آن در کشورهای با درآمدهای مختلف بوده است. سپس

19. Gross Fixed Capital Formation

20. Growth Capital Formation

21. Government Consumption

آزمون F لیمر برای کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر و پایین تر از میانگین انجام شده است. در مدل اول شاخص اقتصادی جهانی شدن، مدل دوم جهانی شدن کلی، مدل سوم، شاخص سیاسی جهانی شدن و در مدل چهارم شاخص اجتماعی جهانی شدن در نظر گرفته شده است. شواهد نشان داد فرضیه صفر برای کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر و پایین تر از میانگین در هر چهار مدل رد می شود. بنابراین برای تخمین مدل می توان از روش داده های ترکیبی استفاده کرد. نتایج آزمون F در **جدول شماره ۱ و ۲** آورده شده است.

آزمون هاسمن به منظور تعیین روش اثرات ثابت یا تصادفی برای برآورد مدل ها استفاده می شود. در صورتی که فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل پذیرفته شود، روش اثرات ثابت سازگار و روش اثرات تصادفی ناسازگار است و مدل باید به روش اثرات ثابت برآورد شود. با توجه به نتایج **جدول شماره ۳ و ۴** رگرسیون با اثرات تصادفی برای چهار مدل کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر از میانگین و برای مدل چهارم کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر از میانگین مدل اثرات ثابت برآورد می شود.

نتایج تخمین رگرسیون در دوره ۲۰۱۶-۱۹۷۰ برای کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر و درآمد پایین تر در **جدول شماره ۲ و ۴** ارائه شده است. با توجه به نتایج به دست آمده ضریب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر از میانگین در مدل ۳ مثبت است و نشان می دهد با فرض ثابت بودن سایر شرایط، رابطه بین رشد تولید ناخالص داخلی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی، مستقیم است.

ضریب مخارج مصرفی دولت برای مدل های ۱ و ۲ در کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر از میانگین منفی است؛ یعنی با فرض ثابت بودن دیگر شرایط رابطه معکوسی بین مخارج دولت و رشد تولید ناخالص داخلی وجود دارد. ضریب تورم برای کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر از میانگین در هر دو گروه کشورهای در حال توسعه و هر چهار مدل منفی است؛ به این معنا که با فرض ثابت بودن دیگر شرایط بین تورم و رشد تولید ناخالص داخلی رابطه عکس برقرار است. ضریب رشد پول گسترده در مدل ۱ و ۲ در کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر از میانگین و در هر چهار مدل کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین، مثبت است؛ یعنی با فرض ثابت بودن دیگر شرایط، رابطه مستقیم بین متغیر مذکور و رشد تولید ناخالص داخلی وجود دارد. ضریب متغیر تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر از میانگین مثبت است و رابطه مستقیم بین دو متغیر وجود دارد. ضریب KOF اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و کلی در کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر و بالاتر از میانگین مثبت است که نشان از این دارد که با فرض ثابت بودن دیگر شرایط رابطه مستقیمی بین متغیر مذکور و رشد تولید ناخالص داخلی وجود دارد.

۴- بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش اثر جهانی شدن بر رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه به تفکیک درآمد پایین و درآمد بالا در دوره ۲۰۱۶-۱۹۷۰ بررسی شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد سرمایه گذاری مستقیم خارجی رابطه مثبت و معنی دار و تورم رابطه منفی و معنی داری از لحاظ آماری با رشد اقتصادی در کشورهای با درآمد بالاتر از میانگین دارند و متغیرهای تشکیل سرمایه ثابت ناخالص از لحاظ آماری معنی دار نیستند. متغیر جهانی شدن که به صورت کلی و به تفکیک سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بررسی شده است در تمامی کشورها اثر مثبت و معنی داری بر رشد اقتصادی دارد. نتیجه پژوهش های **گارگول و لاش (۲۰۱۴)** در خارج و پژوهش های داخلی ای نظیر پژوهش های **ناجی و دادگر**

جدول ۳. نتایج تخمین مدل‌ها برای کشورهای در حال توسعه با درآمد بالاتر از میانگین

انواع مدل	مدل ۱	مدل ۲	مدل ۳	مدل ۴
C	۱۰/۱۹ (۰/۰۰۰)*	۱۰/۰۶ (۰/۰۰۰)*	۱۰/۱۹ (۰/۰۰۰)*	۱۰/۳۵ (۰/۰۰۰)*
FC	۷/۱۰ E-۱۴ (۰/۰۵)**	۹/۸۳E-۱۴ (۰/۶۴)***	۵/۹E-۱۴ (۰/۱۱)***	۹/۱۴E-۰۷ (۰/۶۸)***
GC	-۰/۰۰۰۵۹۷ (۰/۷۵)***	-۰/۰۰۱۲۵ (۰/۱۶)***	۰/۰۰۱۸۱۲ (۰/۳۵)***	۰/۰۰۵۵ (۰/۰۰۴)*
INF	-۱/۱۹ E-۰۵ (۰/۶۵)***	۹/۷۱ E-۰۶ (۰/۶۴)***	-۱/۴۰ E-۰۵ (۰/۶۰۲۵)***	-۹/۳۵E-۰۶ (۰/۶۸)***
	۷/۵۱ E-۰۶ (۰/۰۰۰)*	-۱/۵۱ E-۰۵ (۰/۵۵)***	-۱/۲۲E-۰۵ (۰/۶۸)***	۴/۷۶E-۰۷ (۰/۹۸)***
L	۴/۴۶ E-۰۹ (۰/۰۰۰)*	۲/۱۹E-۰۹ (۰/۰۰۳)*	۴/۱۶E-۰۹ (۰/۰۰۰)*	۱/۷۶E-۰۹ (۰/۰۰۸)*
FDI	-۰/۰۰۳۱۲۲ (۰/۰۲)*	-۰/۰۰۳۳۹۳ (۰/۰۰۰)*	۰/۰۰۰۲۴۸ (۰/۸)***	-۰/۰۰۱۳ (۰/۱۳۳۵)***
KOF Total	-	-۰/۰۱۴۴۶ (۰/۰۰۰)*	-	-
KOF Economic	۰/۰۱۰۱۵۰ (۰/۰۰۰)*	-	-	-
KOF Social	-	-	-	۰/۰۱۳۳ (۰/۰۰۰)*
KOF Political	-	-	۰/۰۰۷ (۰/۰۰۰)*	-
R ^۲	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۸

مأخذ: یافته‌های پژوهش

* در سطح ۰/۰۵ از نظر آماری معنادار است؛ ** در سطح ۰/۰۵ تا ۰/۱ از نظر آماری معنادار است؛ *** از نظر آماری معنادار نیست.

جدول ۴. نتایج تخمین مدل ها برای کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین تر از میانگین

انواع مدل	مدل ۱	مدل ۲	مدل ۳	مدل ۴
C	۹/۹۴ (۰/۰۰۰)*	۹/۷۵ (۰/۰۰۰)*	۹/۸۳ (۰/۰۰۰)*	۹/۹۷۹ (۰/۰۰۰)*
FC	۱/۴۷ E-۱۳ (۰/۳۷)***	۴/۶۷E-۱۳ (۰/۰۰۰۵)*	۹/۱۴-۶۸ (۰/۵)***	۴/۹۳E-۱۳ (۰/۰۰۵)*
GC	-۰/۰۰۰۷۷۳ (۰/۶۵)***	-۰/۰۰۰۲ (۰/۰۵)*	-۰/۰۰۳۳۵۹ (۰/۰۳۳۶)*	-۰/۰۰۶۴۷۳ (۰/۰۰۰۳)*
INF	-۰/۰۰۰۱۲۶ (۰/۰۲۱۲)*	-۰/۰۰۰۱۳۰ (۰/۰۰۲۸)*	-۱/۱۵E-۰۵ (۰/۱۲)***	-۳/۸۹E-۰۵ (۰/۴۹)***
	-۰/۰۰۰۴۵۹ (۰/۰۰۳۴)*	-۰/۰۰۰۶۱۸ (۰/۰۰۰)*	-۰/۰۰۰۳۷۹ (۰/۰۱۳۷)*	-۰/۰۰۰۳۲۰ (۰/۰۵)*
L	۲/۹۲E-۰۹ (۰/۰۰۰)*	۳/۱۸E-۰۹ (۰/۰۰۰)*	۳/۹۴E-۰۹ (۰/۰۰۰)*	۱/۵۵E-۰۹ (۰/۰۳)*
FDI	-۰/۰۰۰۹۶۳ (۰/۳۶)***	-۰/۰۰۶۰۷۸ (۰/۰۰۰)*	-۰/۰۰۶۰۷۸ (۰/۰۰۰)*	-۰/۰۰۲۴۸۲ (۰/۰۶)*
KOF Total	-	-۰/۱۰ (۰/۰۰۰)*	-	-
KOF Economic	-۰/۰۱۰۸۰۷ (۰/۰۰۰)*	-	-	-
KOF Social	-	-	-	-۰/۰۱۳ (۰/۰۰۰)*
KOF Political	-	-	-۰/۰۰۸ (۰/۰۰۰)*	-
R ^۲	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۸

مآخذ: یافته‌های پژوهش

*در سطح ۰/۰۵ از نظر آماری معنادار است؛ **در سطح ۰/۰۵ تا ۰/۱ از نظر آماری معنادار است؛ ***از نظر آماری معنادار نیست.

(۲۰۰۴)، رضوی و سلیمی‌فرد (۲۰۱۳)، فقه مجیدی و علی‌مرادی افشار (۲۰۱۴) در زمینه رابطه جهانی شدن و رشد اقتصادی نیز تأییدکننده نتایج به دست آمده است. در این بین نتایج پژوهش‌های ناجی متفاوت و بیانگر بی‌تأثیری جهانی شدن و رشد اقتصادی بوده است. استیلگیز (۱۹۹۹) نیز طی پژوهشی رابطه جهانی شدن و رشد اقتصادی را منفی اعلام کرده است. فهرست کشورها با درآمد بالاتر/پایین‌تر از میانگین در پیوست شماره ۱ آمده است.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این پژوهش، حامی مالی نداشته است.

مشارکت‌نویسندگان

همه نویسندگان، در آماده‌سازی مقاله شرکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، مقاله تعارض منافع ندارد.

References

- Afrough, E. (2009). [*We and globalization* (Persian)]. Tehran: Sooreh Mehr.
- Asadi, A., & Esmacili, S. M. (2013). The impact of human development index on economic growth in Iran (based on markov – switching model) (Persian)]. *Quarterly Journal of Economic Growth and Development Research*, 3(12), 89-104.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Accounting & Economics*, 24(1), 3-37. [DOI:10.1016/S0165-4101(97)00014-1]
- Bekaert, G., Harvey, C. R., & Lundblad, C. (2005). Does financial liberalization spur growth? *Journal of Financial Economics*, 77(1), 3-55. [DOI:10.1016/j.jfineco.2004.05.007]
- Chang, C. P., Berdiev, A. N., & Lee, C. C. (2013). Energy exports, globalization and economic growth: The case of South Caucasus. *Economic Modelling*, 33, 333-46. [DOI:10.1016/j.econmod.2013.04.027]
- Dreher, A., Gaston, N., & Martens, P. (2008). *Measuring Globalisation*. New York: Gauging its Consequences Springer. [DOI:10.1007/978-0-387-74069-0]
- Easterly, W., Loayza, N., & Montiel, P. (1997). Has Latin America's post- reform growth been disappointing? *Journal of International Economics*, 43(3-4), 287-311. [DOI:10.1016/S0022-1996(97)00004-4]
- Farhady A. (2004). [A survey of foreign trade effects on Iran's economic growth (Persian)]. *The Journal of Planning and Budgeting*, 9(1), 27-58.
- Farlex Financial Dictionary. (2009). *Economic growth rate* [Internet]. Retrieved from <https://financial-dictionary.thefreedictionary.com/growth+rate>
- Feghe Majidi, A., Ali Moradi Afshar, P. (2012). The study of the relationship between globalization and economic growth in the Middle East and North Africa. *Political & Economic Ettelaat*, 290, 92-101.
- Gomes Neto, D., & Veiga, F. J. (2008). Financial globalization, convergence and growth [Internet]. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1184047
- Gurgul, H., & Lach, L. (2014). Globalization and economic growth: Evidence from two decades of transition in CEE. *Economic Modelling*, 36, 99-107. [DOI:10.1016/j.econmod.2013.09.022]
- Haqiqat, A., Khorsandian, A., & Arabi, H. (2013). [Causality between economic growth and tourism development in the Middle East and North Africa (MENA) (Persian)]. *Quarterly Journal of Macro and Strategic Policies*, 1(1-2), 71-108.
- Henry, P. B. (2000). Stock market liberalization, economic reform, and emerging market equity prices. *The Journal of Finance*, 55(2), 529-64. [DOI:10.1111/0022-1082.00219]
- Kacowicz, A. (2008). [Latin America in the world: Globalization, regionalization and fragmentation (Spanish)]. *Nueva Sociedad*, 214, 112-23.
- Maddala, G. S., & Wu, S. (1999). A comparative study of unit root tests with panel data and a new simple test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61(S1), 631-52. [DOI:10.1111/1468-0084.0610s1631]
- McKinnon, R. (1974). *Money and capital in economic development*. Washington D.C.: Brookings Institution.
- Naji Meidadi, A. A., Dadgar, Y. (2004). [Indicators of globalization of economy and the position of Iran (Persian)]. *Iranian Journal of trade Studies*, 29, 103-39.

- Nash, K. (2002). [*Contemporary political sociology globalization, politics, and power* [M. T., Delforooz, Persian Trans.]. Tehran: Kavir.
- Pajooohan, J., & Feghyeh Nasiri, M. (2010). [Competitive effect on economic growth with endogenous growth pattern approach (Persian)]. *Iranian Journal of Economic Research*, 13(38), 97-132.
- Rao, B. B., & Vadlamannati, K. C. (2011). Globalization and growth in the low income African countries with the extreme bounds analysis. *Economic Modelling*, 28(3), 795-805. [DOI:10.1016/j.econmod.2010.10.009]
- Razavi, A., Salimi Far, M. (2013). [The effect of economic globalization on economic growth, using vector auto regression model (Persian)]. *Strategic Studies of Public Policy*, 12(4), 9-32.
- Reich, R. B. (1992). *The work of nations: Preparing ourselves for 21st century Capitalis*. București: The Vintage Publication.
- Sayadzadeh, A., Jafari Samimi, A., & Karimi, S. (2008). [Investigating the Relationship Between Government Size and Economic Growth in Iran: Estimation of Armor Curve (Persian)]. *Journal of management System*, 5(4), 95-112.
- Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94. [DOI:10.2307/1884513]
- Stiglitz, J. (1999). Trade and the developing world: A new agenda. *Current History*, 44, 387-39.
- Yazdan Panah, M. (2012). *Globalization and the relationship of liberal democracy model with international peace and security* (Persian) [MA. Thesis]. Tehran: School of International Relations.

پیوست ۱. فهرست کشورها با درآمد بالاتر/پایین تر از میانگین

Lower Middle Income	Upper Middle Income
	Albania
Armenia	Algeria
Bolivia	Angola
Cameroon	Argentina
Cabe Verde	Azerbaijan
Congo	Belarus
Cote d'Ivoire	Bosnia and Herzegovina
Paraguay	Botswana
Philippines	Brazil
São Tomé and Príncipe	Bulgaria
Senegal	China
Sri Lanka	Colombia
Sudan	Costa Rica
Syrian Arab Republic	Cuba
Ukraine	Dominican Republic
Uzbekistan	Ecuador
Vietnam	Gabon
Yemen	Grenada
Zambia	Iran
	Iraq
	Venezuela
Armenia	
Bolivia	
Cameroon	Jamaica
Cabe Verde	Jordan
Congo	Kazakhstan
Cote d'Ivoire	Lebanon
Djibouti	Libya
Egypt	Malaysia
El Salvador	Mauritius
Georgia	Mexico
Ghana	Montenegro
Guatemala	Namibia
Guyana	Panama
Honduras	Peru
India	Romania
Indonesia	Serbia
Lesotho	South Africa
Mauritania	Thailand
Moldova	Tunisia
Morocco	Turkey
Nigeria	Turkmenistan
Pakistan	
Papua New	